JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. december 23.[1]

C-196/15. sz. ügy

Granarolo SpA

(a Cour d'appel de Paris [Franciaország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Joghatóság a polgári és kereskedelmi ügyekben — 44/2001/EK rendelet — Különös joghatóságok — Az 5. cikk 1. és 3. pontja — Kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakítása — Az erre vonatkozó kártérítési kereset szerződéses vagy jogellenes károkozáson alapuló jellege"

I – **Bevezetés**

1. A jelen ügy ismét alkalmat ad a Bíróságnak arra, hogy elhatárolja egymástól azokat a különös joghatóságokat, amelyeket a 44/2001/EK rendelet[2] a szerződéses és a jogellenes károkozáson alapuló igények érvényesítésére vonatkozóan előír.

2. Konkrétan arról a kérdésről van szó, hogy a jogellenes károkozáson alapuló joghatóság alkalmazandó-e, ha egy kártérítési kereset kizárólag valamely kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakításán alapul.

II – **Jogi háttér**

A – *Az uniós jog*

3. A 44/2001 rendelet 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

   b) e rendelkezés értelmében, eltérő megállapodás hiányában a kötelezettség teljesítésének helye:

   – ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani,

1 — Eredeti nyelv: német.

2 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.).

– szolgáltatás nyújtása esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani;

[…]

3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet;

[...]”

B – *A nemzeti jog*

4. A francia Code de commerce (kereskedelmi törvénykönyv) L. 442-6. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[...] A károkozó felelősségét, és az okozott kár megtérítésére vonatkozó kötelezettségét megalapozza a termelő, kereskedő, gyártó, az iparosok névjegyzékében szereplő személy részéről:

[…]5. tartós kereskedelmi kapcsolat – akár részleges – hirtelen megszakítása a kereskedelmi kapcsolat időtartamát figyelembe vevő és a kereskedelmi szokások alapján a szakmaközi megállapodásokban meghatározott minimális felmondási időt tiszteletben tartó írásbeli felmondás nélkül. […] Az ilyen megállapodások hiányában a gazdaságért felelős miniszter a termékek egyes kategóriái tekintetében a kereskedelmi szokások figyelembevételével rendeletben meghatározhatja a minimális felmondási időt és szabályozhatja a kereskedelmi kapcsolatok megszakításának feltételeit, többek között e kapcsolatok időtartama alapján. Az előbbi rendelkezések nem zárják ki a szerződés azonnali hatályú megszüntetésének lehetőségét abban az esetben, ha a másik fél nem teljesíti kötelezettségeit, illetve *vis maior* esetén. […]”

III – **Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések**

5. Egy francia vállalkozás egy olasz vállalkozás viszonteladójaként mintegy 25 éven keresztül élelmiszert forgalmazott Franciaországban. Az évek óta fennálló kereskedelmi kapcsolatot nem alapozta meg keretszerződés és különösen kizárólagossági kikötés sem.

6. 2012. december 10-én az olasz vállalkozás arról tájékoztatta a francia vállalkozást, hogy ezt a kereskedelmi kapcsolatot 2013. január 1-jével megszakítja.

7. Ennek alapján a francia vállalkozás kártérítési keresetet indított az olasz vállalkozás ellen a kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakítása miatt a Tribunal de commerce Marseille előtt. A keresetét a Code de commerce L. 442-6. cikkére alapozta. Mivel a Tribunal de commerce azt az álláspontot képviselte, hogy a kereset tárgya jogellenes károkozás, a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja szerint megállapította a joghatóságát.

8. Az olasz vállalkozás jogorvoslati kérelme a francia bíróságok joghatósága ellen irányul.

9. Ilyen körülmények alapján a jogorvoslati kérelmet elbíráló Cour d'appel de Paris felfüggesztette az eljárást, és úgy határozott, hogy a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

1. Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját, hogy a jogellenes károkozással kapcsolatos ügyek körébe tartozik az áruk keretszerződéssel és kizárólagossággal nem rendelkező forgalmazó részére több éven át történő szállításában megnyilvánuló tartós kereskedelmi kapcsolatok megszakítása miatti kártérítési kereset?

2. Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén az e rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja alkalmazandó-e a vitatott kötelezettség teljesítése helyének meghatározására az 1. kérdésben megfogalmazott esetben?

IV – **A jogkérdésről**

A – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

10. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy az alapügyben előterjesztetthez hasonló kártérítési kereset esetén a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti, jogellenes károkozáson alapuló joghatóság alkalmazandó-e.

11. A jogellenes károkozáson alapuló és a szerződéses joghatóság közötti választóvonalat a Bíróság 2014-ben a Brogsitter-ügyben [3] pontosította.

1. A Brogsitter-ítélet

12. Ebben az ügyben a Bíróság azt a kérdést vizsgálta, hogy a polgári felelősség megállapítására irányuló, a nemzeti jog szerinti jogellenes károkozáson alapuló kereseteknek – figyelemmel az alapeljárás feleit kötő szerződésre – a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja szerinti „szerződéses igény" fogalmába tartozónak kell-e minősülniük. [4]

13. A Bíróság a jogellenes károkozáson alapuló és a szerződéses joghatóság elhatárolása szempontjából azt tekintette mérvadónak, hogy „az alperest a felpereshez kötő szerződés értelmezése elengedhetetlen[-e] [...] az előbbi terhére rótt magatartás [...] jogellenes voltának megállapításához" [5]. A szerződés ilyen értelmezése akkor elengedhetetlen, ha a „keresetek tárgyát olyan kártérítési kérelem képezi[...], amelynek oka ésszerűen tekinthető az alapeljárás feleit kötő szerződésben szereplő jogok és kötelezettségek megsértésének, aminek figyelembevétele elengedhetetlen a kereset elbírálása során" [6].

14. Ha tehát valamely szerződés értelmezése szükséges, a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződéses joghatóság, ellenkező esetben a rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti, jogellenes károkozáson alapuló joghatóság jön tekintetbe.

2. A Brogsitter-ítéletben kialakított elveknek a jelen ügyre történő alkalmazása

15. A jelen ügyben a Brogsitter-ügyhöz hasonló probléma merül fel.

3 — Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148).

4 — Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148, 16. pont).

5 — Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148, 25. pont).

6 — Brogsitter-ítélet (C-548/12, EU:C:2014:148, 26. pont).

16. A kérdést előterjesztő bíróság itt is abból indul ki, hogy az érvényesített kártérítési igényt a nemzeti jog szerint [7] jogellenes károkozáson alapulónak kell minősíteni.

17. A jelen ügyben azonban – a Brogsitter-ügytől eltérően – nincs a felek közötti szerződés értelmezésével fennálló olyan szükségszerű összefüggés, amely a szerződésen alapuló joghatóságot indokolhatná.

18. A kártérítési igény egy olyan tartós kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakításával függ össze, amelynek fennállása során számos termékértékesítés történt a francia vállalkozás részére. A felek kereskedelmi kapcsolatát általánosan szabályozó keretszerződés azonban nem létezett. Ennélfogva azon döntő kérdés szempontjából, hogy a kereskedelmi kapcsolat megszakításakor biztosítottak-e megfelelő határidőt, a felek közötti megállapodások értékelése nem bír jelentőséggel. [8]

19. A kártérítési kereset a természeténél fogva sokkal inkább független szerződéses eseményektől. Annak alapját nem a felek szerződéses megállapodásai képezik, hanem egy olyan törvényi előírás, amely a rendezett gazdasági élet érdekében helyteleníti a kereskedelmi kapcsolatok bármely hirtelen megszakítását, és ezekben az esetekben a volt kereskedelmi partner kártérítési igényéről rendelkezik.

20. A jelen ügyben szóban forgó helyzet tehát bizonyos tekintetben a Brogsitter-ítélet alapjául szolgáló helyzet ellentéte: ott olyan kártérítési igényről volt szó, amely alapjában véve egy fennálló szerződés megszegésében gyökerezett. Ezzel szemben a jelen ügyben nem fennálló *szerződések* képezik a kártérítési kereset alapját, hanem sokkal inkább *további szerződéskötések elmaradása* a kereskedelmi kapcsolatok hirtelen megszakítása után. Nem szerződésszegésekről van tehát szó, hanem a szolgáltatásnak a korábbi kereskedelmi partner általi megtagadásáról. Ennélfogva a kártérítési igény „alapjához” hiányzik a szerződéses összefüggés.

21. Szerződéses összefüggés (hipotetikusan) csak akkor állhatna fenn, ha a kereskedelmi kapcsolatot megszakító fél a jogosultnak a kereskedelmi kapcsolatból eredő esetleges korábbi szerződésszegéseit kifogásolná a kereskedelmi kapcsolat megszakításának igazolása és a kártérítési kötelezettség alóli mentesülés érdekében. Az ilyen védekezés azonban – még ha kifogásként hivatkoznának is rá, amire vonatkozóan nincsenek támpontok – a kártérítési igény természetét változatlanul hagyná, és nem változtatná azt szerződéses igénnyé.

22. Ennélfogva „szerződés vagy […] szerződéses igény” nem képezi a jelen eljárás tárgyát, ezért a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződéses joghatóság itt nem lehet alkalmazandó.

23. Az alapügyben szóban forgóhoz hasonló igényt a jellege szerint sokkal inkább jogellenes károkozáson alapulónak kell minősíteni, ahogy azt a Bíróság tette szerződéses tárgyalások vétkes megszakítása miatti igények esetében. [9] Ezek annyiban hasonlóak a jelen ügyben szóban forgó igényhez, hogy itt is hiányoznak „a valamely fél által egy másikkal szemben [...] önként vállalt kötelezettségek”, [10] és végső soron az érvényesített igény a kereskedelmi partner felróható magatartására vonatkozó kifogáson [11] alapul.

7 — A kérdést előterjesztő bíróság nem kérdőjelezi meg azt, hogy az alapügyben fennálló jogvita a francia jog hatálya alá tartozik. Mindazonáltal ez nem magától értetődő, hanem ezt főszabály szerint a releváns kollíziós jogi rendelkezések vagy imperatív rendelkezések alapján kell megállapítani, amelyekre vonatkozóan a kérdést előterjesztő bíróság nem terjesztett elő kérdést, és amelyek tárgyalásához az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben nincsenek elégséges információk.

8 — Ahogy a francia kormány legfelsőbb bírósági ítélkezési gyakorlatra hivatkozva előadja, a megjelölt jogalap szempontjából még az sem játszik szerepet, hogy sor került-e már szerződések megkötésére, vagy a kereskedelmi kapcsolatok még a szerződéskötést megelőző előkészítő szakaszban voltak.

9 — Tacconi-ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499).

10 — Tacconi-ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499, 27. pont); lásd erről a Kolassa-ítéletet (C-375/13, EU:C:2015:37, 39. pont) is.

11 — Tacconi-ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499, 27. pont).

24. Mindezek alapján az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a keretszerződés és kizárólagosság nélkül fennálló tartós kereskedelmi kapcsolatok megszakítása miatti kártérítési kereset jogellenes károkozásra vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményre vonatkozik, és ennélfogva a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá tartozik.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

25. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adott pozitív válaszra tekintettel szükségtelen a második kérdés megválaszolása, amellyel a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni arra a jelen ügyben nem adott esetre, ha a jogellenes károkozáson alapuló joghatóságra nemleges választ kell adni, hogy alkalmazandó-e a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja a vitatott kötelezettség teljesítési helyének meghatározására.

26. Elővigyázatosságból röviden ki kell térni erre a második kérdésre, és utalni kell a Bíróság Corman-Collins-ítéletére,[12] amelyben az a kérdés merült fel, hogy egy viszonteladónak értékesítési jog átruházására irányuló szóbeli szerződés megszüntetésével összefüggő kártérítési igényére[13] alkalmazandó-e a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában szereplő rendelkezés.

27. A Bíróság ezzel kapcsolatban megállapította, hogy az értékesítési jog átruházására irányuló szerződést, „amelyet egy keretmegállapodás jellemez, amelynek tárgya egy szállítási és ellátási kötelezettség, és amelyet két gazdasági szereplő köt a jövőre nézve, és amely különös szerződéses rendelkezéseket tartalmaz az [...] eladott termékeknek a szerződés jogosultja által történő forgalmazását illetően”[14], az 5. cikk 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése értelmében vett szolgáltatás nyújtására irányuló szerződésnek kell tekinteni. Ezzel szemben „két gazdasági szereplő közötti hosszú távú kereskedelmi kapcsolat[...] esetén, ha e kapcsolat olyan egymást követő megállapodásokra korlátozódik, melyek tárgya a termékek szállítása és elszállítása”, az 5. cikk 1. pontja b) alpontjának első francia bekezdésére kell gondolni.[15]

28. Mindazonáltal ezek a megfontolások már a felek közötti keretszerződés hiánya miatt sem alkalmazhatók a jelen ügyre. Ezenkívül az alapügyben nem a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának első francia bekezdése értelmében vett „ingó dolog értékesítése” vitatott, hanem sokkal inkább egy kereskedelmi kapcsolat hirtelen megszakítása anélkül, hogy annak konkrét szerződéses tartalma jelentőséggel bírna. Ennélfogva a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja nem lehet alkalmazandó.

V – **Végkövetkeztetések**

29. A fenti megállapításokra figyelemmel azt indítványozom, hogy a Bíróság az alábbi módon válaszoljon az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre:

A keretszerződés és kizárólagosság nélkül fennálló tartós kereskedelmi kapcsolatok megszakítása miatti kártérítési kereset jogellenes károkozásra vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményre vonatkozik, és ennélfogva a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá tartozik.

12 — Corman-Collins-ítélet (C-9/12, EU:C:2013:860).

13 — Corman-Collins-ítélet (C-9/12, EU:C:2013:860, 14. pont): Ebben rejlik a lényeges különbség a jelen ügyhöz képest, amelyben a kérdést előterjesztő bíróság megállapításai szerint hiányzik a keretszerződés.

14 — Cormann-Collins-ítélet (C-9/12, EU:C:2013:860, 36. pont).

15 — Cormann-Collins-ítélet (C-9/12, EU:C:2013:860, 35. és 36. pont).